

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΑΝΤΕΛΙΔΗΣ

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Τίτλοι σπουδών:

- 1984-1989: Σπουδές ιστορικοσυγκριτικής και γενικής γλωσσολογίας στο Τμήμα Γλωσσολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Κολωνίας (Γερμανία). Πτυχίο ("Magister artium"). Κατά τη διάρκεια των προπτυχιακών σπουδών διετής υποτροφία από το γερμανικό κρατικό ίδρυμα υποτροφιών DAAD (=Deutscher Akademischer Austauschdienst).
- 1989-1992: Εκπόνηση διδακτορικής διατριβής. 1993: Διδακτορικό (Τμήμα Γλωσσολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Κολωνίας-Γερμανία). Τίτλος διατριβής: *Die Entwicklung der n-Präsentien innerhalb der griechischen Sprachgeschichte bis zum Zeitalter des Hellenismus* (= «Η εξέλιξη των έρρινων ενεστωτικών δομών στην ιστορία της ελληνικής γλώσσας μέχρι και την ελληνιστική εποχή»).
- 1990-1992: Υποτροφία από το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών (ΙΚΥ).

Ακαδημαϊκή σταδιοδρομία:

- 1990-1992: Διδασκαλία του υποχρεωτικού μαθήματος *Αρχαία Ελληνικά για γλωσσολόγους I και II* (χειμερινό και εαρινό εξάμηνο αντίστοιχα) σε φοιτητές της Ιστορικοσυγκριτικής Γλωσσολογίας στο Τμήμα Γλωσσολογίας του Πανεπιστημίου Κολωνίας.
- Εαρινό εξάμηνο 1991: Διδασκαλία του μαθήματος *Αρχαίες Ελληνικές Διάλεκτοι* στο πανεπιστήμιο του Düsseldorf (Γερμανία).
- 1995-1998: Διδάσκων με το ΠΔ 407/80 στον Τομέα Γλωσσολογίας του Τμήματος Φιλολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Κρήτης. Μαθήματα: *Ιστορία της Ελληνικής Γλώσσας, Εισαγωγή στην Ινδοευρωπαϊκή Γλωσσολογία, Φωνολογία της Αρχαίας Ελληνικής*.
- 1996-1998: Ερευνητής στο Κέντρο Συντάξεως του Ιστορικού Λεξικού της Νέας Ελληνικής της Ακαδημίας Αθηνών (σήμερα: Κέντρο Ερεύνης Νεοελληνικών Διαλέκτων και Ιδιωμάτων). Πραγματοποίηση δύο αποστολών προς συλλογή διαλεκτικού γλωσσικού υλικού στην Επαρχία Ερμιονίδος του Νομού Αργολίδος (1997) και την Επαρχία Πυλίας του Νομού Μεσσηνίας (1998).
- 1999-2006: Επίκουρος Καθηγητής Γλωσσολογίας στο Τμήμα Ελληνικής Φιλολογίας του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης (από το 2002 μόνιμος). Μαθήματα: *Ιστορία της Ελληνικής Γλώσσας, Ιστορική Γραμματική της Αρχαίας Ελληνικής, Διαλεκτολογία*.
- 2006-2012: Επίκουρος Καθηγητής Γλωσσολογίας (από το 2010 μόνιμος) στο Τμήμα Φιλολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού

Πανεπιστημίου Αθηνών (γνωστικό αντικείμενο: *Ιστορικοσυγκριτική Γλωσσολογία*).

Μαθήματα (ΕΚΠΑ):

A. Προπτυχιακά:

Εισαγωγή στην Ιστορικοσυγκριτική/Ινδοευρωπαϊκή Γλωσσολογία - Ιστορία της Ελληνικής Γλώσσας

Περιγραφή: Εισαγωγή στην Ιστορικοσυγκριτική Γλωσσολογία. Προεπιστημονική Γλωσσολογία. Επιστημονική Γλωσσολογία: Θεωρητικές βάσεις και μέθοδοι της Ιστορικοσυγκριτικής Γλωσσολογίας (εξωτερική και εσωτερική επανασύνθεση, φωνολογικοί νόμοι). Η έννοια της γενετικής συγγένειας των γλωσσών και οι γλωσσικές οικογένειες. Η ινδοευρωπαϊκή οικογένεια. Καταγωγή, προϊστορία και πρώιμη ιστορία της ελληνικής γλώσσας: Ινδοευρωπαϊκή, Πρωτοελληνική, προελληνικές γλώσσες. Περίοδοι της ιστορίας της Ελληνικής. Γραφές και αλφάβητα. Η διαλεκτική διάσπαση της Ελληνικής. Οι αρχαίες ελληνικές διάλεκτοι και η χρήση τους στην αρχαία ελληνική λογοτεχνία. Η εξέλιξη της Ελληνικής στην αλεξανδρινή, μεσαιωνική και νεότερη περίοδο: Φωνολογία, Μορφολογία, Σύνταξη, Λεξιλόγιο.

Ιστορική Γραμματική της Αρχαίας Ελληνικής: Φωνολογία-Μορφολογία.

Περιγραφή:

Φωνολογία της Αρχαίας Ελληνικής:

Ανάλυση της φωνολογικής δομής της Αρχαίας Ελληνικής και μεταβολές στο φωνολογικό σύστημα της Αρχαίας Ελληνικής. Συγκεκριμένα: Το φωνολογικό σύστημα της Αρχαίας Ελληνικής: Φωνήεντα, δίφθογγοι και σύμφωνα της Αρχαίας. Διαχρονική προσέγγιση: Προϊστορία του φωνολογικού συστήματος της Αρχαίας (μεταπτώσεις κ.λπ.). Φωνολογικοί νόμοι - μεταβολές στο φωνολογικό σύστημα της Αρχαίας (τροπές, αντεκτάσεις, συναιρέσεις, μεταβολές σε συμφωνικά συμπλέγματα κ.λπ.). Αρχαία ελληνική προφορά, ερασμική και βυζαντινή-νεοελληνική προφορά. Η γραπτή παράσταση της Αρχαίας Ελληνικής.

Μορφολογία της Αρχαίας Ελληνικής:

Συγχρονική και διαχρονική εξέταση του μορφολογικού συστήματος της Αρχαίας Ελληνικής. Συγκεκριμένα: Βασικές έννοιες της μορφολογικής ανάλυσης. Ονοματικές και ρηματικές κατηγορίες της Αρχαίας. Η προϊστορία του μορφολογικού συστήματος της Αρχαίας και η εξέλιξή του μέχρι την Κλασική Εποχή.

Ιστορία της Ελληνικής Γλώσσας, Τμήμα Ιστορίας-Αρχαιολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του ΕΚΠΑ (εαρινό εξάμηνο 2006).

Εισαγωγή στην Ιστορικοσυγκριτική/Ινδοευρωπαϊκή Γλωσσολογία - Ιστορία της Ελληνικής Γλώσσας (Τμήμα Ιστορίας-Αρχαιολογίας, εαρινό εξάμηνο 2012).

Πτυχιακή εργασία (2006-2011).

B. Μεταπτυχιακά:

Διαλεκτολογία: Εαρινά εξάμηνα 2006, 2007, 2008, 2009.

Περιγραφή:

(α) Γενικά -θεωρητικά: Ορισμός-περιεχόμενο, μέθοδοι, διαλεκτική διάσπαση, διάχυση νεωτερισμών, διαλεκτικές ζώνες, όρια και μεταβατικές ζώνες, σύγκλιση διαλέκτων - δημιουργία Κοινών (koineization).

(β) Εισαγωγή στη νεοελληνική διαλεκτολογία: Διάλεκτοι και ιδιώματα της Νέας Ελληνικής, κατάταξη, βασικά χαρακτηριστικά.

Ιστορικοσυγκριτική Γλωσσολογία (θεωρητικές βάσεις – μεθοδολογία):
Εαρινά εξάμηνα 2010 και 2011.

Το μάθημα περιλαμβάνει τις εξής ενότητες:

Η γενετική συγγένεια. Η συγκριτική μέθοδος και τα όριά της. Επανασύνθεση (εσωτερική – εξωτερική). Επανασύνθεση στον τομέα της φωνολογίας, της μορφολογίας, της σύνταξης, του λεξιλογίου. Γενετική κατάταξη γλωσσών. Μακρινή γενετική συγγένεια (distant genetic relationship). Τυπολογία, γλωσσικά καθολικά και επανασύνθεση. Λεξική στατιστική (lexicostatistics and glottochronology). Κ.ά.

Προτυποποίηση (χειμερινό εξάμηνο 2010-2011). Συνδιδασκαλία με την Επίκ.Καθ. του Τομέα Γλωσσολογίας του Τμήματος Φιλολογίας του ΕΚΠΑ Μ. Κακριδή.

Ερευνητικά ενδιαφέροντα:

Ιστορική γλωσσολογία: Γλωσσική Μεταβολή (περιγραφή – ερμηνεία)

Ιστορία (εσωτερική – εξωτερική) της ελληνικής γλώσσας.

Συγκριτική ινδοευρωπαϊκή γλωσσολογία: Σύγκριση ινδοευρωπαϊκών γλωσσών, επανασύνθεση της ινδοευρωπαϊκής πρωτογλώσσας, μεταβολές

από την Ινδοευρωπαϊκή στην Ελληνική, Ιστορική γραμματική της Αρχαίας Ελληνικής.

Διαλεκτολογία (διάλεκτοι της Αρχαίας και της Νέας Ελληνικής, καταγραφή και περιγραφή των νεοελληνικών διαλέκτων, οι νεοελληνικές διάλεκτοι ως μάρτυρες της εξέλιξης της ύστερης Μεσαιωνικής – Νέας Ελληνικής), ιστορική διαλεκτολογία. Η διαμόρφωση της Κοινής Νεοελληνικής.

Δημοσιεύσεις:

- (1) Διδακτορική διατριβή: *Die Entwicklung der n-Präsentien innerhalb der griechischen Sprachgeschichte bis zum Zeitalter des Hellenismus* («Η εξέλιξη των έρρινων ενεστωτικών δομών στην ιστορία της ελληνικής γλώσσας μέχρι την ελληνιστική εποχή»), 1993. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις «Ζήτη».

Στην εργασία μελετάται η εξέλιξη των λεγόμενων έρρινων ενεστωτικών δομών της Ελληνικής από την εποχή της ινδοευρωπαϊκής πρωτογλώσσας μέχρι την εποχή της Αλεξανδρινής Κοινής και ανιχνεύονται οι παράγοντες που επηρέασαν την εξέλιξη των ενεστωτικών αυτών δομών.

- (2) *Η ηλειακή διάλεκτος, ονοματική και ρηματική κλίση*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Ζήτη», 1997.

Στην εργασία αυτή εξετάζονται η ονοματική και η ρηματική κλίση της ηλειακής διαλέκτου σε σχέση με τις υπόλοιπες αρχαίες ελληνικές διαλέκτους. Ορισμένα σημαντικά για την μορφολογία φθογγικά φαινόμενα εξετάζονται στο δεύτερο κεφάλαιο.

- (3) Βιβλιοκρισία:

Alex Leukart, Die frühgriechischen Nomina auf -tās und -ās. Untersuchungen zu ihrer Herkunft und Ausbreitung («Τα ουσιαστικά σε -tās και -ās της πρώιμης Ελληνικής. Έρευνα σχετικά με την προέλευση και την εξάπλωσή τους»), έκδοση της Αυστριακής Ακαδημίας Επιστημών. *Beiträge zur Namenforschung* 31 (1996):427-432.

- (4) «Πρώιμη θεματικοποίηση αθέματων ενεστώτων; Η περίπτωση των κινέω, θυνέω και δινέω». *Γλωσσολογία* 11-12 (2000):89-109.

Στο άρθρο αυτό επιχειρείται, μέσα από έρευνα σχετικά με την προέλευση των ενεστώτων κινέω, θυνέω και δινέω, οι οποίοι θεωρείται γενικά, βάσει της παρουσίας συγκρίσιμων σχηματισμών στην Αρχαία Ινδική, ότι συνεχίζουν παλαιούς ινδοευρωπαϊκούς ενεστώτες, να δοθεί ένα παράδειγμα για το γεγονός ότι δομικές αντιστοιχίες μεταξύ ετυμολογικά συγγενών τύπων σε γενετικά συγγενείς γλώσσες δεν αποτελούν απαραίτητως κοινή κληρονομιά από την πρωτογλώσσα, αλλά μπορούν να είναι το αποτέλεσμα παράλληλων και ανεξάρτητων μεταξύ τους εξελίξεων. Υποστηρίζεται επίσης, βάσει ενδείξεων, ότι το πέρασμα των αθέματων ενεστώτων στην θεματική κλίση, αρχικά τουλάχιστον, δεν πραγματοποιείτο με την «απλή» ανάληψη από τους πρώτους των καταλήξεων της θεματικής κλίσης αλλά συνδεόταν με

φωνολογικούς παράγοντες. Υποστηρίζεται τέλος, βάσει ενδείξεων που παρέχει η Ελληνική (π.χ. των θεματικών έρρινων ενεστώτων: *τίνω* < **τί-νFω* κ.λπ.), η ύπαρξη στην Ινδοευρωπαϊκή ενός ακόμη τύπου έρρινων ενεστωτικών σχηματισμών παράλληλα με εκείνους, η ύπαρξη των οποίων στην πρωτογλώσσα είναι βεβαιωμένη. Καθίσταται, τέλος, φανερό ότι η εξάπλωση διαφόρων μορφολογικών τύπων και η αλληλεπίδρασή τους μπορούν να συνδέονται σε κάθε περίπτωση και σε κάθε εποχή με διαφορετικούς παράγοντες, φωνολογικούς και δομής της ρίζας, μορφολογικούς, σημασιολογικούς ή με συνδυασμό μερικών από αυτούς τους παράγοντες ή όλων μαζί.

The Ancient Greek presents *κινέω*, *θυνέω* και *δινέω* provide good examples of the fact that structural correspondences between etymologically related words from genetically related languages do not necessarily point to original common ancestors of these words in the protolanguage but can be the results of parallel, yet independent, developments in each language. In this paper a different approach to the problems of the beginnings of the abandonment of the athematic verbal inflection is proposed and the original existence of a further type of athematic nasal presents in Indo-European is assumed, which left just a few traces, mainly in Greek.

(5) «Τα επίθετα σε –ωτός της Νέας Ελληνικής». *Λεξικογραφικόν Δελτίον* 21 (1998):129-194.

Στη μελέτη αυτή επιχειρείται μία επισκόπηση της εξέλιξης των επιθέτων σε –ωτός, από την εποχή της εμφάνισης του σχηματισμού αυτού στην πρώιμη Ελληνική μέχρι τη Νέα Ελληνική. Επιχειρείται επίσης λεπτομερής μορφοσημασιολογική θεώρηση των επιθέτων αυτών στη Νέα Ελληνική, η οποία περιλαμβάνει κατάταξή τους αφενός με βάση τη λειτουργία του επιθήματος –ωτός («περιεκτική» και «παρομοιαστική») καθώς και με κριτήριο την παράλληλη ύπαρξη παράγωγου από το επίθετο σε –ωτός «ποιητικού» (factive) ρήματος σε –ώνω, αλλά και σχηματισμών σε –ωση και –ωμα.

(6) «Το επίθημα -ωτός της Νέας Ελληνικής». *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα* 19 (Πρακτικά της 19^{ης} ετήσιας Συνάντησης Εργασίας του Τομέα Γλωσσολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, 23-25 Απριλίου 1998), Θεσσαλονίκη 1999. Σελ. 281-295.

Στη μελέτη αυτή παρουσιάζεται συνοπτικά η ιστορία του επιθήματος –ωτός από τη γένεσή του μέχρι σήμερα. Διερευνάται η σημασιολογική σχέση που εγκαθιστά μεταξύ του ουσιαστικού-βάση και της «κεφαλής» (δηλαδή του προσδιοριζόμενου από το επίθετο). Επιχειρείται επίσης ενδεικτικά, με βάση το επίθημα αυτό, η διερεύνηση των μηχανισμών, διά των οποίων μπορούν να εμφανιστούν νέες «σημασίες» στα παραγωγικά επιθήματα και τα τελευταία να οδηγηθούν έτσι στην «πολυσημία».

The Greek suffix –ωτός, by which adjectives are derived from nouns, shows remarkable continuity from ancient times down to the present day as regards the kinds of semantic relationship it establishes between the noun which serves as the basis of the derived adjective and the head of the construction. Furthermore it provides a good example of (some of) the paths along which

new “meanings” of derivational suffixes may arise and the mechanisms that can lead to “polysemy” at the level of derivational morphemes.

- (7) **«Μια πρώτη γλωσσογεωγραφική προσέγγιση στα τέρματα των μεσοπαθητικών ενεστώτα και παρατατικού των ‘βαρύτονων’ ρημάτων στην Πελοπόννησο». *Λεξικογραφικόν Δελτίον ΚΒ’ (1999):133-203.***

Στη μελέτη αυτή επιχειρείται για πρώτη φορά ο προσδιορισμός μιας «τυπολογίας» των τερμάτων των μεσοπαθητικών ενεστώτα και παρατατικού των βαρύτονων ρημάτων στις πελοποννησιακές γλωσσικές ποικιλίες της Νέας Ελληνικής και μια πρώτη παρουσίαση και ερμηνεία τής βάσει του μέχρι τότε διαθέσιμου στο συγγραφέα υλικού διαφαινόμενης γεωγραφικής κατανομής των διαφόρων τύπων τερμάτων στην Πελοπόννησο καθώς και απόπειρα ερμηνείας της προέλευσης των τερμάτων. Στο τέλος της μελέτης παρατίθενται λεπτομερείς πίνακες και χάρτες.

In this paper an attempt is made to describe the dialect geography of the terminations of the present and imperfect mediopassive of the Modern Greek “barytone” verbs (in traditional grammar: first-conjugation) in the Peloponnese and to explain their origin. The data are drawn from the archive of the Academy of Athens’ Historical Dictionary of the Modern Greek Language, from an earlier paper of B. E. Newton and my personal research. The terminations, especially those of the imperfect show remarkable variety across the peninsula.

- (8) **«Φωνητικές παρατηρήσεις σε ένα μεσσηνιακό ιδίωμα». *Πρακτικά 4^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου Ελληνικής Γλωσσολογίας (Λευκωσία, 17-19.9.1999). University Studio Press, Θεσσαλονίκη 2001. Σελ. 480-486.***

Στη μελέτη αυτή παρουσιάζονται στοιχεία που συγκεντρώθηκαν από τον γράφοντα σε αποστολή του ως ερευνητή του Ιστορικού Λεξικού της Ακαδημίας Αθηνών στην Επαρχία Πυλίας της Μεσσηνίας το Νοέμβριο του 1998. Τα στοιχεία δείχνουν ότι το φαινόμενο της στένωσης άτονων φωνηέντων (εν προκειμένω του /o/) υπήρχε και στην προαναφερθείσα, γλωσσικώς «νότια» σύμφωνα με την κρατούσα άποψη, περιοχή, σε άγνωστη όμως προς το παρόν έκταση και συστηματικότητα. Ίχνη του φαινομένου έχουν καταγραφεί και σε άλλες περιοχές της Μεσσηνίας αλλά και της υπόλοιπης Πελοποννήσου.

The aim of this paper is to present data collected during fieldwork in the region of Pylia (district of Messenia) in the Peloponnese, which suggests that raising of unstressed vowels, much like what is characteristic of the “northern” varieties of Modern Greek, was not unknown in Peloponnesian varieties. Further research in this direction has revealed more traces of the at least earlier existence of this phenomenon in numerous parts of the otherwise linguistically southern peninsula.

- (9) **«Πελοποννησιακός ιδιωματικός λόγος και Κοινή Νεοελληνική», *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα 21 (Πρακτικά της 21^{ης} ετήσιας Συνάντησης Εργασίας του Τομέα Γλωσσολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, 12-14.5.2000), Θεσσαλονίκη 2001. Σελ. 550-561.***

Στη μελέτη αυτή επιχειρείται να τοποθετηθεί σε νέα βάση η σχέση της Πελοποννησιακής με την «Κοινή Νεοελληνική» ως προς το ζήτημα της

καθιερωμένης αντίληψης περί άμεσης αναγωγής της τελευταίας στην Πελοποννησιακή. Συγκεκριμένα διερευνάται η ιστορική και γενικότερα η εξωγλωσσική, αλλά πάνω απ' όλα η καθαρώς γλωσσική συνιστώσα του ζητήματος, η οποία δεν έχει τύχει της απαραίτητης προσοχής, αν και είναι κατά τη γνώμη μου η σημαντικότερη. Είναι αξιοσημείωτο ότι αναφορές στο ρόλο της Πελοποννησιακής απουσιάζουν σε παλαιότερες γραμματικές, όπως του Legrand (1878), του Pernot, του Thumb (1910), αλλά και από το προαναφερθέν έργο του Heisenberg, και ότι ουδέποτε έγινε προσπάθεια, πέραν μεμονωμένων γενικόλογων αναφορών στο χαρακτήρα της Πελοποννησιακής ως «μέσου όρου» των νεοελληνικών γλωσσικών ποικιλιών, να στηριχθεί σε συγκεκριμένα γλωσσικά δεδομένα η θεωρία περί του καθοριστικού ρόλου της Πελοποννήσου στη διαμόρφωση της Κοινής. Στην παρούσα μελέτη αμφισβητείται, βάσει μιας διαφορετικής ερμηνείας των ιστορικών δεδομένων και, πάνω απ' όλα, βάσει συγκεκριμένων γλωσσικών δεδομένων της Πελοποννησιακής, η στενή σχέση της τελευταίας με την Κοινή Νεοελληνική, από την οποία, όπως δείχνει το υλικό, αποκλίνει σε αρκετούς και σημαντικούς τομείς.

The Modern Greek variety of the Peloponnese has traditionally been regarded as the direct basis of the spoken Modern Greek koine of the 19th century, i.e. the ancestor of today's standard language. This assumption was mainly based on historical data and rather insufficient dialectal evidence from the peninsula. Yet a closer examination of the extralinguistic, and -above all- linguistic facts may lead to the rise of serious doubts about the possibility of the Modern Greek koine deriving from the Peloponnesian dialect. The present paper is conceived as a contribution to this as yet in my view unresolved matter.

- (10) "The Active Imperfect of the Verbs of the «2nd Conjugation» in the Peloponnesian Varieties of Modern Greek". Στο Ralli A. κ.ά. (εκδ.), *Proceedings of the First International Conference of Modern Greek Dialects and Linguistic Theory (Patras, Greece, Oct.12-14, 2000)*. University of Patras, 2001. Σελ.207-221.**

Στη μελέτη αυτή παρουσιάζεται η ποικιλία των σχηματισμών του παρατατικού των ρημάτων της λεγόμενης στην παραδοσιακή γραμματική «Β' Συζυγίας» (οξύτωνων ρημάτων) στα πελοποννησιακά ιδιώματα από τη σκοπιά της διαχρονικής μορφολογίας. Επιχειρείται ανασύνθεση των εξελίξεων που οδήγησαν στους καταγραφόμενους στις πελοποννησιακές ποικιλίες σχηματισμούς και παρουσιάζονται οι περαιτέρω εξελικτικές τάσεις. Η διαχρονική εξέλιξη της μορφολογίας του παρατατικού των «οξύτωνων» ρημάτων στην Πελοποννησιακή περιλαμβάνει εξελίξεις όπως «μορφολογικοποίηση» (morphologization) φωνολογικών διαδικασιών και την ανάπτυξη αλλομορφίας στη βάση του αριθμού στο επίπεδο των μορφημάτων που δηλώνουν ρηματική όψη, ενώ παρέχουν καλά παραδείγματα των μηχανισμών και της εμβέλειας των μορφολογικών μεταβολών, καθώς και χρήσιμα στοιχεία σχετικά με τη μορφολογική δομή του νεοελληνικού ρήματος.

The present paper treats the different types of formation and the inflectional patterns of the active imperfect of the verbs that in traditional grammar are known as 2nd conjugation verbs in the Peloponnesian varieties of Modern

Greek (except Tsakonian and Maniot), mainly from a diachronic point of view. A reconstruction of the processes that have led to the current situation is attempted and directions for further possible changes are suggested. The diachrony of the morphology of the imperfect of the 2nd conjugation in the Peloponnesian varieties involves developments such as morphologization of a phonological process and the evolution of number-oriented allomorphy at the level of aspectual markers, while at the same time offering useful insights into the mechanisms and scope of morphological changes and the morphological structure of the Modern Greek verb.

- (11) «Το στοιχείο *φρεσκο-* στη Νεοελληνική» (σε συνεργασία με την Αγγ. Ευθυμίου). *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα 22 (Πρακτικά της 22^{ης} ετήσιας Συνάντησης Εργασίας του Τομέα Γλωσσολογίας του Τμήματος Φιλολογίας του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, 27-29.4.2001), Θεσσαλονίκη 2002. Σελ.210-218.*

Στη μελέτη αυτή διερευνάται η διττή συμπεριφορά του στοιχείου *φρεσκο-* ως λεξικού (π.χ. *φρεσκοκατεψυγμένος*) και γραμματικού μορφήματος (π.χ. *φρεσκοψημένος, φρεσκοβαμμένος*), επιχειρείται ο προσδιορισμός της σημασιολογικής οδηγίας του, η ανίχνευση της προέλευσης των σχηματισμών με το στοιχείο *φρεσκο-* και η περιγραφή της περαιτέρω εξέλιξής τους. Διαπιστώνεται ότι το στοιχείο *φρεσκο-* έχει γραμματική κυρίως λειτουργία, καθώς κατασκευάζει τη σημασία του 'πρόσφατα, πριν από λίγο', οπότε θα μπορούσε να θεωρηθεί ως μία περίπτωση γραμματικοποίησης.

In this paper an attempt is made to investigate the double behavior of Modern Greek *φρεσκο-* as a lexical (e.g. *freskokatesigmenos*) and grammatical (or 'semi-grammatical') morpheme (e.g. *freskopsimenos*) and to determine its 'semantic instruction', to trace the origin of *fresko-* formations and to describe their further development.

- (12) «Τα τέρματα της μεσοπαθητικής φωνής στο ιδίωμα της Ίμβρου σε σύγκριση με άλλα ιδιώματα του βορειοανατολικού Αιγαίου». *Πρακτικά του 4^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου Νεοελληνικής Διαλεκτολογίας (θέμα συνεδρίου: "Νεοελληνικές Διάλεκτοι και Ιδιώματα Ίμβρου-Τενέδου-Μικράς Ασίας-Πόντου" - Αφιέρωμα στον Γ.Ν.Χατζιδάκι, Αθήνα 6-8.12.2001). Έκδοση του Ιστορικού Λεξικού της Ακαδημίας της Ακαδημίας Αθηνών, Αθήνα 2003. Σελ.383-392.*

Στη μελέτη αυτή παρέχεται, με αφετηρία τα τέρματα της μεσοπαθητικής φωνής των «βαρύτονων» ρημάτων, ένα παράδειγμα για τη συμβολή που μπορούν να έχουν και μορφολογικά ισόγλωσσα σε μια πιο διαφοροποιημένη και λεπτομερή διαίρεση των ποικιλιών της Νέας Ελληνικής (στη συγκεκριμένη περίπτωση στην εσωτερική διαίρεση της ομάδας των βορείων ιδιωμάτων). Διαπιστώνεται ότι, σε ό,τι αφορά την τυπολογία των τερμάτων της μεσοπαθητικής, η Ίμβρος συνδέεται στενά με τη Λέσβο (ένα μέρος της τουλάχιστον) και τις Κυδωνίες της Μικράς Ασίας, ενώ εμφανίζει αρκετές και σημαντικές αποκλίσεις από την κοντινή της Σαμοθράκη, τη Θάσο και τα ιδιώματα των μακεδονικών και θρακικών ακτών του βορειοανατολικού Αιγαίου.

With a focus on the variety of the island of Imbros in the northeastern part of the Aegean Sea, the paper aims at presenting an example of how morphological isoglosses could contribute to a more differentiated or even alternative classification of the Modern Greek dialects, or an internal classification of the northern Greek varieties.

- (13) «Με αφορμή ένα κείμενο του Α.Καρκαβίτσα». Θεμέλιος (τιμητικός τόμος Γεωργίου Ν. Δημητροκάλλη). Έκδοση Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης-Τμήματος Ελληνικής Φιλολογίας, Κομοτηνή 2003. Σελ.179-197.**

Στην παρούσα μελέτη επιχειρείται με βάση ένα πεζό κείμενο γραμμένο τις τελευταίες δεκαετίες του 19^{ου} αιώνα σε μια σχετικά «σταθεροποιημένη» πλέον Δημοτική, το διήγημα «Το γιούσουρι» του Α.Καρκαβίτσα, να ανιχνευθεί η τυχόν σχέση της Κοινής Δημοτικής, έστω και στη γραπτή-λογοτεχνική της μορφή, με την υποτιθέμενη ιδιωματική της βάση, τη γλωσσική ποικιλία της Πελοποννήσου. Αναπτύσσεται θεωρητικός προβληματισμός σχετικά με το ζήτημα της δημιουργίας κοινής γενικότερα και ειδικότερα σε σχέση με την ύπαρξη ή μή κοινής σε προφορικό επίπεδο κατά τον 19^ο αιώνα.

The Peloponnesian variety of Modern Greek is traditionally conceived as having been the direct basis of the ancestor of the Modern Greek standard language (the *Kini Neoelliniki*) in the 19th century. This assumption, based on insufficient dialectal evidence and controversial historical facts, is questioned in the present paper through a thorough examination of a characteristic text in literary Dhimotiki of the 19th century, the short story “Το γιούσουρι” (“The Black Coral”), written by the Peloponnesian writer Andreas Karkavitsas.

- (14) “Thematicization processes in early Greek”. Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα 23 (Πρακτικά της 23^{ης} ετήσιας Συνάντησης Εργασίας του Τομέα Γλωσσολογίας του Τμήματος Φιλολογίας του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, 17-19.5.2002), Θεσσαλονίκη 2003. Σελ.337-343.**

Ο Helmut Rix στο *Lexikon der indogermanischen Verben* (Λεξικό των ρημάτων της Ινδοευρωπαϊκής –συντομογραφία: LIV-, δεύτερη έκδοση, Wiesbaden 2001, σελ.12-13) αναφέρεται με συντομία στη «θεματικοποίηση», δηλαδή την αντικατάσταση της αθέματης ρηματικής κλίσης από τη θεματική, στην οποία το ρηματικό θέμα λήγει στο λεγόμενο «θεματικό» φωνήεν –e/o-, π.χ. φέρ-ο-μεν, ε-λάβ-ε-τε κ.λπ.). Η διαδικασία της θεματικοποίησης καταγράφεται σε όλες σχεδόν τις αρχαιότερες ινδοευρωπαϊκές γλώσσες (βλ. Meier-Brügger 2000, *Indogermanische Sprachwissenschaft*, Berlin et al.:Walter de Gruyter – σελ.155). Όπως επισημαίνει ο Rix το ζήτημα αυτό, παρά τη χρησιμότητα μιας τέτοιας έρευνας, συνήθως δεν καθίσταται αντικείμενο συνολικής εξέτασης αλλά περιορίζεται σε μεμονωμένες περιπτώσεις. Στη μελέτη αυτή επιχειρείται μια πρώτη κατάταξη του υλικού της (πρώιμης) Ελληνικής και διατυπώνονται μερικές προκαταρκτικές σκέψεις και παρατηρήσεις ως βάση για περαιτέρω μελλοντική έρευνα επί του σημαντικού αυτού κεφαλαίου της ιστορικής γραμματικής της Αρχαίας Ελληνικής.

Helmut Rix in his *Lexikon der indogermanischen Verben* ("Dictionary of Indo-European Verbs", 2001:12-13, abbreviated LIV) refers briefly to *thematicization*, i.e. the abandonment of the athematic verbal inflection in favour of the thematic inflection (where the stem ends in the *thematic vowel* –e/o–, e.g. φέρ-ο-μεν, ἐ-λάβ-ε-τε etc.), a process that can be observed in all Indo-European languages (Meier-Brügger 2000:155). As Rix points out, this matter is usually not the subject of global examination, but is limited to single cases. He even states the usefulness of such an examination, whether at the level of the whole Indo-European language family or at the level of single languages. Such a research would reveal "regularities" or "quasi-regularities" (as he calls them) in this process. In the present contribution an attempt at classification of the Greek evidence is undertaken, taking the material provided by the LIV as the basis, and some preliminary thoughts and remarks are made on this important chapter of the historical grammar of Greek.

(15) «Το ιδιωματικό στοιχείο στη γλώσσα των απομνημονευμάτων του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη». Πρακτικά του Στ' Διεθνούς Συνεδρίου Ελληνικής Γλωσσολογίας (Ρέθυμνο, 18-21 Σεπτεμβρίου 2003), ηλεκτρονική μορφή – CD Rom. Ρέθυμνο, 2004.

Η παρούσα μελέτη δεν έχει σκοπό μία πλήρη υφολογική-γλωσσική ανάλυση και αποτίμηση του κειμένου των Απομνημονευμάτων του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη, αλλά τον εντοπισμό του ιδιωματικού στοιχείου και τη διακρίβωση του βαθμού συμβολής του, στο μέτρο που η ακριβής οριοθέτησή του είναι δυνατή, στη διαμόρφωση της γλώσσας των Απομνημονευμάτων. Η διακρίβωση του βαθμού συμβολής του μητρικού ιδιώματος του Κολοκοτρώνη στη διαμόρφωση της γλώσσας του κειμένου των Απομνημονευμάτων είναι σήμερα ευχερέστερη με βάση τα όσα είναι πλέον γνωστά για την Πελοποννησιακή. Στην παρούσα μελέτη τίθενται επίσης (α) το ζήτημα της ακριβούς οριοθέτησης του ιδιωματικού στοιχείου, (β) το ζήτημα της ύπαρξης προφορικής κοινής την εποχή του κειμένου καθώς και (γ) η πιθανή παρείσφρηση στοιχείων του μητρικού ιδιώματος του ζακυνθινού ποιητή Γ.Τερτσέτη, στον οποίο υπαγόρευσε τα απομνημονεύματα ο Κολοκοτρώνης, και η γενικότερη επέμβασή του στη γλώσσα του κειμένου (π.χ. με την προσαρμογή γνήσια ιδιωματικών στοιχείων σε κοινότερα ή λογιότερα πρότυπα).

The aim of the present paper is to identify the dialectal elements in the language of the memoirs of one of the major military leaders of the Greek War of Independence (1821-1830), Theodore Kolokotronis (1770-1843), who came from the region of Arcadia in the Peloponnese. The degree of contribution of Kolokotronis' native variety to the formation of the language of the text (which he dictated to the Zakynthian poet George Tertsetis in 1836) can now be determined with more precision, since much more is known about the Peloponnesian dialect, which had long been considered as the basis of the Modern Greek Standard and as being thus of no interest for the dialectology of Modern Greek.

- (16) **“The Active Imperfect of the Verbs of the ‘2nd Conjugation’ in the Peloponnesian Varieties of Modern Greek”. *Journal of Greek Linguistics* 4 (2003): 3-43.**

Η μελέτη αυτή αποτελεί συνέχεια της υπ’ αριθ. 10. Στη νέα της μορφή έχουν συμπεριληφθεί περισσότερο υλικό καθώς και νέες περιπτώσεις, θεωρητικές αναφορές σχετικά με τις περιγραφόμενες μεταβολές, ενώ έχει γίνει ιδιαίτερη και εκτενής αναφορά σε άλλες νεοελληνικές γλωσσικές ποικιλίες, οι οποίες εμφανίζουν αναλογίες με την Πελοποννησιακή ως προς το εξεταζόμενο θέμα (νησιωτικές, μανιάτικα, στερεοελλαδίτικες). Τέλος επισημαίνεται η σημασία του σχηματισμού του ενεργητικού παρατατικού των οξύτων ρημάτων για τη διαδικασία διαλεκτικής διαφοροποίησης της μεσαιωνικής/πρώιμης Νέας Ελληνικής.

The present paper treats the different types of formation and the inflectional patterns of the active imperfect of the verbs that in traditional grammar are known as verbs of the 2nd conjugation in the Peloponnesian varieties of Modern Greek (except Tsakonian and Maniot), mainly from a diachronic point of view. A reconstruction of the processes that have led to the current situation is attempted and directions for further possible changes are suggested. The diachrony of the morphology of the imperfect of the 2nd conjugation in the Peloponnesian varieties involves developments such as morphologization of a phonological process and the evolution of number-oriented allomorphy at the level of aspectual markers, while at the same time offering useful insights into the mechanisms and scope of morphological changes and the morphological structure of the Modern Greek verb. These developments can also offer important evidence for the process of dialectal differentiation of Medieval/Early Modern Greek.

- (17) **«-όντουσαν». *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα* 25 (Πρακτικά της 25^{ης} ετήσιας Συνάντησης Εργασίας του Τομέα Γλωσσολογίας του Τμήματος Φιλολογίας του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 23-25 Απριλίου 2004), Θεσσαλονίκη 2005. Σελ.473-483.**

Στην εργασία αυτή ερευνάται η προέλευση, η διαχρονική εξέλιξη και η γεωγραφική εξάπλωση στις νεοελληνικές διαλέκτους της ευρέως διαδεδομένης νεοελληνικής ρηματικής κατάληξης *-όντουσαν* (π.χ. *ερχόντουσαν*) του 3.ΠΛΗΘ. του μεσοπαθητικού παρατατικού. Η κατάληξη θεωρείται ότι προέκυψε από παλαιότερο *-όντισαν*, οι παλαιότερες μαρτυρίες του οποίου βρίσκονται στο «Χρονικόν του Μορέως», ενώ μαρτυρείται και σε άλλα βυζαντινά και μεταβυζαντινά κείμενα καθώς και σε νεοελληνικά ιδιώματα.

The paper aims at explaining the origin and further development of the late Medieval/Early Modern Greek (and dialectal Modern Greek) 3.PL mediopassive ending *-ondisan*, which through substitution of the vowel /i/ by /u/ resulted in the widely used (especially in varieties and registers of southern Greece)

Modern Greek ending *-ondusan*. The evidence of the Modern Greek varieties combined with an analysis of the overall system of verbal personal endings in (late) Medieval Greek as evidenced by texts provide valuable clues to the ultimate origin of *-ondusan*.

- (18) “Reanalysis in Inflectional Morphology: Evidence from Modern Greek Dialects”.** Στο Ralli A. κ.ά., *Proceedings of the Second International Conference of Modern Greek Dialects and Linguistic Theory (Mytilene, 30 Sept.-3.Oct.2004)*. University of Patras, 2006. Σελ.282-297.

Εξετάζονται περιπτώσεις επανάλυσης από διάφορες νεοελληνικές γλωσσικές ποικιλίες. Οι περιπτώσεις αυτές παρέχουν ενδιαφέρουσες ενδείξεις για την αντίληψη των ομιλητών για τη μορφολογική δομή της γλώσσας τους, και για τους μηχανισμούς της γλωσσικής και ειδικότερα της μορφολογικής μεταβολής.

The Modern Greek varieties provide interesting evidence of reanalysis in inflectional morphology, examples of which are presented in this paper. The paper discusses the circumstances under which reanalysis took place and the models that may have triggered it, as well as its consequences for the morphological system of the language, which, among others, include the creation of new stem allomorphs and, more generally, the emergence of allomorphy out of a previous state of absence of allomorphy.

- (19) «Αρχαίες Ελληνικές Διάλεκτοι», συμβολή στην Ηλεκτρονική Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα.** Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

Υπό την αιγίδα του Υπουργείου Παιδείας στο πλαίσιο του προγράμματος «Κοινωνία της Πληροφορίας». Επιστημονικός υπεύθυνος: Α.-Φ.Χρηστίδης.

Ενότητες: η προϊστορία και η γένεση των αρχαίων ελληνικών διαλέκτων, η κατάταξη και η γεωγραφική τους τοποθέτηση, τα χαρακτηριστικά τους, οι πηγές τους και η διαδικασία υποχώρησης και παρακμής τους κατά τους ελληνιστικούς-ρωμαϊκούς χρόνους.

Διαθέσιμο στον ιστότοπο:

www.greek-language.gr/greelLamg/studies/history/thema_07/index.html

- (20) «Η δημιουργία της Αλεξανδρινής Κοινής», συμβολή στην Ηλεκτρονική Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα.** Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

Διαθέσιμο στον ιστότοπο:

www.greek-language.gr/greekLang/studies/history/thema_14/index.html

Ενότητες: Προϊστορία και προϋποθέσεις δημιουργίας της Αλεξανδρινής Κοινής, η διαδικασία διαμόρφωσης της Αλεξανδρινής Κοινής, πηγές της Αλεξανδρινής Κοινής, χαρακτηριστικά της Αλεξανδρινής Κοινής.

(21) Κριτική παρουσίαση βιβλίου:

F. Adrados «Ιστορία της ελληνικής γλώσσας», συμβολή στην Ηλεκτρονική Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

Διαθέσιμο στον ιστότοπο:

www.greek-language.gr/greelLang/studies/history_books/01_adrados/index.html

(22) «Κοινή Δημοτική: Παρατηρήσεις στη διαδικασία διαμόρφωσής της». *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα 27 (Πρακτικά της 27^{ης} ετήσιας Συνάντησης Εργασίας του Τομέα Γλωσσολογίας του Τμήματος Φιλολογίας του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 6-7 Μαΐου 2006)*, Θεσσαλονίκη 2007. Σελ.337-347.

Στη μελέτη αυτή τίθενται ορισμένα σημαντικά κατά την άποψή μου ζητήματα που σχετίζονται με τη διαδικασία διαμόρφωσης της Κοινής Δημοτικής του 19^{ου} αι., του προδρόμου δηλαδή της σημερινής Κοινής Νεοελληνικής. Γίνεται αναφορά σε παλαιότερες απόψεις σχετικά με την προϊστορία/το ιστορικό βάθος της Κοινής Δημοτικής καθώς και με τη διαδικασία γένεσής της κατά τη μετεπαναστατική περίοδο, ενώ διατυπώνονται υποθέσεις σχετικά με σημαντικές πτυχές της διαδικασίας αυτής. Τα βασικότερα σημεία του άρθρου, είναι τα εξής:

The paper deals with some important issues concerning the formation of the Modern Greek standard language (Dhimotiki) in the 19th and the beginnings of the 20th century: (a) the possible dialectal basis of Dhimotiki, (b) the possibility of parallel existence of a spoken koine different from written Dhimotiki in 19th century Athens, (c) the role of the demoticist writers in shaping (written) Dhimotiki, and (d) the influence of archaizing forms of the written language on Dhimotiki.

(23) Κριτική παρουσίαση βιβλίου:

Christina Leluda-Voss, *Die südgriechische Mundart von Kastelli (Peloponnes): Morphosyntax und Syntax. Lexik. Ethnolinguistik. Texte. (=το νότιο ελληνικό ιδίωμα του Καστελλίου (Πελοπόννησος): Μορφοσύνταξη και σύνταξη. Λεξιλόγιο. Εθνογλωσσολογία. Κείμενα). Materialien zum Südosteurosprachatlas, Band 5. München: Biblion Verlag, 2006. Canadian Slavonic Papers 50.1-2 (March-June 2008). Σελ.256-257.*

(24) «Η ενοποίηση του παρωχημένου: Ιστορική προσέγγιση με βάση τη μαρτυρία των νεοελληνικών διαλέκτων», στο: Μόζερ Α., Μπακάκου-Ορφανού Α., Χαραλαμπίκης Χ., Χειλά-Μαρκοπούλου Δ. (εκδ.), *Γλώσσας Χάριν (τόμος αφιερωμένος από τον Τομέα Γλωσσολογίας στον καθηγητή Γεώργιο Μπαμπινιώτη)*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2008. Σελ.289-302.

Στόχος της εργασίας αυτής είναι να φωτιστεί η διαδικασία αναδόμησης και κατά τόπους διαφοροποίησης του αρχικού (δηλ. μεσαιωνικού / πρώιμου νεοελληνικού) κλιτικού παραδείγματος του ενεργητικού παρατατικού των λεγόμενων «οξύτονων» ρημάτων (η «β' συζυγία» της παραδοσιακής γραμματικής) με βάση τη (ιστορικο-)συγκριτική εξέταση των δεδομένων των νεοελληνικών διαλέκτων και ιδιωμάτων. Καταδείχθηκαν οι γενικότερες εξελικτικές δυναμικές και οι μεταβολές που διαμόρφωσαν διάφορους τύπους κλιτικών παραδειγμάτων, στους οποίους μπορεί να ενταχθεί ίσως το μεγαλύτερο μέρος των νεοελληνικών γλωσσικών ποικιλιών.

The present paper deals with the transformation of the original (Medieval / Early Modern Greek) inflectional paradigm of the active imperfect of the "oxytone" verbs (in traditional grammar: Verbs of the "2nd conjugation") on the basis of evidence, mainly from Modern Greek varieties. The latter can substantially contribute to a better understanding of processes of morphological change in Medieval/Early Modern Greek and thus, ultimately, to alternative and more detailed classifications of Modern Greek language varieties.

(25) «Το φαινόμενο του τσιτακισμού στα πελοποννησιακά ιδιώματα», Πρακτικά του 8^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου Ελληνικής Γλωσσολογίας (Ιωάννινα, 30.8-2.9.2007), Ιωάννινα 2009 (σε μορφή CD-Rom). Σελ.1078-1093.

Σκοπός του άρθρου είναι μία πρώτη απόπειρα συνολικότερης καταγραφής της φωνητικής υφής και της (παλαιότερης) γεωγραφικής εξάπλωσης του φαινομένου του τσιτακισμού στα ιδιώματα της Πελοποννήσου, θεωρούμενα παραδοσιακά ως βάση της Κοινής Δημοτικής του 19^{ου} αι. Η παρουσία του φαινομένου στην περιοχή έχει μέχρι σήμερα σε σημαντικό βαθμό υποτιμηθεί, ήταν όμως κατά πολύ πιο εκτεταμένη από όσο πιστεύεται γενικά και από όσο είναι γνωστό στην ελληνική γλωσσολογική κοινότητα, γεγονός που δεν είναι άσχετο με την εδώ και πολλές δεκαετίες εδραιωμένη αντίληψη για το ρόλο τους στη γένεση της Κοινής Δημοτικής και ως εκ τούτου με την πενιχρή έρευνα επί των ιδιωμάτων αυτών.

The paper deals with the phenomenon of "tsitakismos" in the Modern Greek varieties of the Peloponnese (except Tsakonian and Maniot). The existence of the phenomenon was for a long time largely neglected in the literature. In the present paper an attempt is made to recover the former geographic extension and to determine the types of "tsitakismos" present in the peninsula, as well as its connection with other phonological isoglosses of Modern Greek.

(26) «Μαρτυρίες για τη διαχρονία των νεοελληνικών διαλέκτων: η περίπτωση της Πελοποννήσου». Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα 30 (Πρακτικά της 30ής Συνάντησης Εργασίας του Τομέα Γλωσσολογίας του Τμήματος Φιλολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 2-3.5.2009). Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο

Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη), 2010. Σελ.464-476.

Στην παρούσα συμβολή εξετάζονται λογοτεχνικά κείμενα καθώς και δικαιοπρακτικά έγγραφα, γραμματικές, και άλλες μαρτυρίες της περιόδου από το 14ο μέχρι και το 19ο αι. ως πηγές για τη μορφή και την εξέλιξη της ποικιλίας της Νέας Ελληνικής που ήταν εν χρήσει στην Πελοπόννησο. Επιχειρήθηκε μια όσο το δυνατόν πληρέστερη καταγραφή των παλαιότερων πηγών αυτής της γλωσσικής ποικιλίας. Ως χρονικά ορόσημα για την παρούσα έρευνα τέθηκαν (α) το παλαιότερο γνωστό κείμενο που συνδέεται ως δημιουργήμα με την Πελοπόννησο, δηλ. το «Χρονικόν του Μορέως», και (β) τα τέλη του 19ου- αρχές 20ού αι., εποχή κατά την οποία εμφανίζονται οι πρώτες γλωσσικές συλλογές (π.χ. του Ιστορικού Λεξικού της Ακαδημίας Αθηνών) καθώς και οι πρώτες εκτενείς δημοσιεύσεις για ποικιλίες της χερσονήσου (π.χ. στα «Οινουντιακά» του Φ.Κουκουλέ, 1908), οι πρώτες έστω και σύντομες μεμονωμένες αναφορές από ειδικούς (π.χ. από τον Γ.Χατζιδάκι ή τον Α.Thumb) σε στοιχεία των τοπικών ποικιλιών ή εκτενέστερα κείμενα σε ιδιωματικό λόγο (π.χ. στις «Μελέτες» του Ν.Πολίτη).

The present paper examines literary and non-literary texts of the 14th–19th c. as sources for the history of the Modern Greek variety of the Peloponnese. The fact that this variety has traditionally been regarded as the basis of Standard Modern Greek or as virtually identical to a “late mediaeval Greek koine” has prevented historical linguistic research on the language of the above mentioned texts. Despite the various issues concerning their written transmission, mediaeval/early Modern Greek literary works, together with legal and private documents (and in comparison to the present form of the variety) can contribute to an improved understanding of the past stages of Peloponnesian and its diachronic development.

(27) “The Reshaping of Mediopassive Endings: Evidence from Modern Greek Dialects”. Στο Ralli A. κ.ά. (εκδ.), *Proceedings of the 4th International Congress of Modern Greek Dialects and Linguistic Theory* (ηλεκτρονική έκδοση). Πανεπιστήμιο Πατρών, 2010. Σελ.315-328.

Διαθέσιμο στον παρακάτω ιστότοπο:

www.philology.upatras.gr/LMGD/en/research/downloads/MGDLT4_Proceedings.pdf

Σε αυτή τη μελέτη παρουσιάζονται και αναλύονται περιπτώσεις μορφολογικής μεταβολής στο κλιτικό παράδειγμα της μεσοπαθητικής φωνής σε διάφορες νεοελληνικές γλωσσικές ποικιλίες και επιχειρείται η ανάδειξη της συμβολής που μπορούν να έχουν οι περιπτώσεις αυτές κυρίως στη θεωρία της μορφολογικής μεταβολής.

The present paper discusses cases of morphological change in the paradigm of the mediopassive in Modern Greek varieties and the contribution of the observed changes to the theory of morphological change.

- (28) (Σε συνεργασία με την Ιώ Μανωλέσσου) “Die relative Chronologie des Frühgriechischen: silbische Liquiden/Nasale und Schwund des intervokalischen /s/” (=«Η σχετική χρονολόγηση της πρώιμης Ελληνικής: συλλαβικά υγρά/έρρινα και σίγηση του μεσοφωνηεντικού /s/»). Στο Krisch Th. & Th. Lindner (εκδ.), *Indogermanistik und Linguistik im Dialog (Akten der XIII. Fachtagung der Indogermanischen Gesellschaft, Salzburg 21-27.9.2008)*. Wiesbaden: Reichert Verlag, 2011. Σελ. 367-376.

Στη μελέτη αυτή γίνεται προσπάθεια να ερμηνευθούν, με βάση κανονικότητες σε συνδυασμό με συγκεκριμένο σχήμα σχετικής χρονολόγησης των εμπλεκόμενων μεταβολών, περιπτώσεις διατήρησης του μεσοφωνηεντικού /s/, σε λέξεις και κλιτικούς τύπους της Αρχαίας Ελληνικής (π.χ. *δασύς, θρασύς, πατράσι*) που ανάγονται με σχετική ασφάλεια στην Ινδοευρωπαϊκή.

The present paper discusses the development of /s/ between vowel and syllabic liquid/nasal in early Greek. All lexical items involving the relevant environments are considered, with the aim a) to investigate the factors determining the preservation vs. loss of /s/ and b) to propose a relative chronology of the change /s/ > /h/ > ∅ with respect to other major phonological changes in early Greek. The possibility of a connection between this phenomenon and syllable structure or accent position is considered.

- (29) «Αρχαϊσμός-Νεοαττικισμός». Στο Μπαμπινιώτης Γ. (επιμ.), *Γλωσσικό Ζήτημα: Σύγχρονες Προσεγγίσεις*. Αθήνα: Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων, 2011. Σελ.197-221.

Στη συμβολή αυτή παρουσιάζεται ένα από τα ιδεολογικά ρεύματα που αντιπαρατέθηκαν κατά την πορεία του γλωσσικού ζητήματος, αυτό του αρχαϊσμού-νεοαττικισμού. Στον πυρήνα αυτού του ιδεολογικού ρεύματος βρίσκεται η επιστροφή στη χρήση της Αρχαίας Ελληνικής ή σε γλώσσα αρχαϊζουσας μορφής. Κοινή σε όλους τους εκπροσώπους του αρχαϊσμού είναι η απαξιωτική στάση τους απέναντι στην ομιλούμενη γλώσσα της εποχής τους, η οποία αντιμετωπιζόταν ως δείγμα παρακμής της Ελληνικής. Οι αρχαϊστές, παρά την ανεδαφικότητα του ίδιου του κεντρικού τους στόχου, είχαν οπωσδήποτε σημαντικότερη συμβολή στη δημιουργία της απαραίτητης διοικητικής, επιστημονικής και λοιπής ορολογίας, όξυναν όμως με τις ακρότητές τους τη γλωσσική διαμάχη και καθυστέρησαν την έναρξη της επί της ουσίας αντιμετώπισης του ζητήματος.

- (30) (Σε συνεργασία με την Ιώ Μανωλέσσου) «Το αρχαίο ελληνικό /ε:/ στην Ποντιακή». *Νεοελληνική Διαλεκτολογία 6 (2011):245-271*.

Στην παρούσα μελέτη γίνεται λεπτομερής εξέταση των ιστορικών και διαλεκτικών δεδομένων σχετικά με έναν από τους σημαντικότερους αρχαϊσμούς της ποντιακής διαλέκτου, δηλ. τη διατήρηση της πραγμάτωσης [e] του αρχαίου ελληνικού [ε:] (<η>), π.χ. *νύφε, βέχω* (=νύφη, βήχω) κ.λπ.

The present paper examines in detail the historical and dialectal data for one of the major archaic features of the Modern Greek Pontic dialect, the retention of the pronunciation [e] for Ancient Greek /ε:/.

- (31) «Ρηματική κλιτική μορφολογία του μεγαρικού ιδιώματος». *Patras Working Papers in Linguistics 2.1 (2011):55-77.***

Στη μελέτη αυτή δίνεται για πρώτη φορά, με βάση όλες τις διαθέσιμες πηγές, μια όσο το δυνατόν πληρέστερη περιγραφή της κλιτικής μορφολογίας του ρήματος στο νεοελληνικό γλωσσικό ιδίωμα των Μεγάρων.

The paper contains a description of the verbal inflectional morphology of the Modern Greek variety of Megara.

- (32) «Μεσοφωνηεντικό /s/ στην Αρχαία Ελληνική». Στο Z. Gavriilidou, A. Efthymiou, E. Thomadaki & P. Kambakis-Vougiouklis (eds), *Selected Papers of the 10th International Conference of Greek Linguistics (Komotini, 1-4.9.2011), Komotini 2012: pp.1047-1055.***

Στην παρούσα συμβολή επανεξετάζεται ένας από τους σημαντικότερους «πρωτο-ελληνικούς» (ή «πανελλήνιους») φωνητικούς νόμους, αυτός της σίγησης του μεσοφωνηεντικού /s/ (με ενδιάμεσο στάδιο την τροπή σε [h]). Πιο συγκεκριμένα γίνεται απόπειρα να ερμηνευτούν περιπτώσεις εξαιρέσεων αυτού του νόμου όχι ως αποτελέσματα αναλογικής επαναφοράς του μεσοφωνηεντικού /s/ αλλά ως αποτέλεσμα περιορισμών στο εύρος λειτουργίας του νόμου. Η εξέταση περιορίζεται κυρίως στην εξέταση σχηματισμών μέλλοντα και σιγματικού αορίστου.

The aim of the present paper is to reexamine overall the issue of one of the major Proto-Greek (or “Pan-Hellenic”) sound changes, namely the loss of intervocalic /s/ (through the intermediate stage [h]). More specifically, an attempt is made to explain instances of the exceptions to this sound law as “lautgesetzlich”, i.e. neither as cases of sound change inhibition, nor as resulting from a posteriori analogical restorations of intervocalic /s/, but as due to genuine restrictions to the scope of the sound law. The main body of the examination is limited to the future and sigmatic aorist formations.

- (33) (σε συνεργασία με την Ιώ Μανωλέσσου) “Velar fronting in Modern Greek Dialects”. Στο M. Janse et al. (eds.), *MGDLT5 (Proceedings of the 5th International Conference of Modern Greek Dialects and Linguistic Theory, Ghent, 20-22.9.2012), Patras (Greece) 2013. 272-286.***

Εξετάζεται λεπτομερώς το φαινόμενο της προσθίωσης των υπερικών στις νεοελληνικές διαλέκτους στη θέση πριν από πρόσθια φωνήεντα ή το ημίφωνο [j].

The present paper offers a detailed investigation of the phenomenon of velar fronting in Modern Greek dialects, i.e. the change in the place of articulation of

the velar consonants /k g x γ/ to more anterior regions of the oral cavity under the influence of a following front vowel or semivowel, a change which involves several subtypes. First, a definition of the phenomenon is provided, followed by a description of the various front realizations (palatal, palato-alveolar, alveolo-palatal, alveolar). Then the geographical distribution of each variant type is discussed, from West to East. The discussion also includes information on the earliest attestations of the phenomenon in each area.

Εργασίες υπό δημοσίευση:

- (34) «**Η Πελοποννησιακή**», *μονογραφία* υπό δημοσίευση σε συλλογικό έργο με τίτλο *Οι Νεοελληνικές Διάλεκτοι*, έκδοση του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη, Θεσσαλονίκη), επιστημονικός υπεύθυνος: Χρ.Τζιτζιλής. Στην εργασία αυτή περιγράφεται λεπτομερώς για πρώτη φορά συνολικά η πελοποννησιακή γλωσσική ποικιλία της Νέας Ελληνικής (εκτός Τσακωνικής και Μανιάτικων). Η μονογραφία περιλαμβάνει τις εξής ενότητες:

Γεωγραφικό και ιστορικό πλαίσιο. Επισκόπηση της έως τώρα έρευνας. Βασικά χαρακτηριστικά της διαλέκτου. Περιγραφή υποδιαλέκτων. Μαρτυρίες για παλαιότερες μορφές της διαλέκτου. Φωνολογία-φωνητική. Μορφολογία. Σύνταξη. Σύνθεση-παραγωγή. Λεξιλόγιο (άκλιτα-αρχαϊσμοί-δάνειες λέξεις). Φρασεολογία. Γλωσσικές επαφές (σχέσεις με την κοινή νεοελληνική, σχέσεις με άλλες διαλέκτους, σχέσεις με άλλες γλώσσες). Κοινωνιογλωσσικές παρατηρήσεις (σημερινή κατάσταση διαλέκτου, φαινόμενα συρρίκνωσης διαλέκτου). Διαλεκτική λογοτεχνία. Διαλεκτικά κείμενα. Βιβλιογραφία.

The paper contains the first overall treatment of the Modern Greek Peloponnesian dialect (ed. By Chr. Tzitzilis, Thessaloniki: Manolis Triantafyllidis Foundation) and is divided into the following chapters: Geographic and historical facts. Overview of previous research on the dialect. Basic characteristics of the dialect. Description of subdialects. Evidence for earlier stages of the dialect. Phonology-phonetics. Morphology. Syntax. Word formation. Lexicon (indeclinables, lexical archaisms, borrowings). Phraseology. Contact with other languages. Relation with other dialects and the Modern Greek standard language. Sociolinguistics of the dialect: Current state of the dialect, recession of the dialect. Dialect literature. Text probes. References.

- (35) «**Το ιδιωματικό υπόβαθρο της Κοινής Νεοελληνικής**». Στα πρακτικά του συνεδρίου *Τζαρτζάνεια 2012* (Τύρναβος, 8-9.12.2012).
- (36) «**The Greek Alphabet: Its origins, evolution and impact on the development of script in Europe**». Στην περιοδική έκδοση *Scriptura Mundi* (εκδ. *Balkanmedia Association* υπό την αιγίδα της Γενικής Γραμματέως της UNESCO).

Συμμετοχές (με ανακοίνωση) σε συνέδρια (εκτός αυτών, για τα οποία εκδόθηκαν πρακτικά):

- “Griechische thematische Nasalpräsentien” («Θεματικοί έρρινοι ενεστωτικοί σχηματισμοί της Αρχαίας Ελληνικής»), ανακοίνωση σε διεθνές συνέδριο ινδοευρωπαϊκής γλωσσολογίας που πραγματοποιήθηκε στα τέλη Ιουνίου-αρχές Ιουλίου 1998 στο Graz της Αυστρίας (τίτλος συνεδρίου: *125 χρόνια Ινδοευρωπαϊκής Γλωσσολογίας στο Graz*).

Συμμετοχές σε ερευνητικά προγράμματα:

- **ΘΑΛΗΣ:**
Τίτλος ερευνητικής πρότασης:
Πόντος, Καππαδοκία, Αίθαλί: Στα χνάρια της Μικρασιατικής Ελληνικής, υπεύθυνη προγράμματος: καθηγήτρια Αγγελική Ράλλη, φορέας υλοποίησης: Πανεπιστήμιο Πατρών. Ν. Παντελίδης: Επικεφαλής Ομάδας Β (γραπτές πηγές).
Ακρωνύμιο: *AMiGre*
Η ερευνητική αυτή πρόταση έλαβε την υψηλότερη βαθμολογία ανάμεσα στις προτάσεις που είχαν κατατεθεί για χρηματοδότηση από το πρόγραμμα ΘΑΛΗΣ.
- **ΑΡΙΣΤΕΙΑ:**
Τίτλος ερευνητικής πρότασης:
Μορφολογία σε καταστάσεις γλωσσικής επαφής: Ελληνικές διάλεκτοι σε επαφή με την Τουρκική και την Ιταλική. Υπεύθυνη προγράμματος: καθηγήτρια Αγγελική Ράλλη, φορέας υλοποίησης: Πανεπιστήμιο Πατρών.
Ακρωνύμιο: *MORILAN*
- Διεθνές ερευνητικό πρόγραμμα για το λεξιλογικό δανεισμό, με συντονιστή τον καθ. Anthony GRANT (Πανεπιστήμιο Edge Hill, Βρετανία). Το πρόγραμμα αποτελεί συνέχεια αντίστοιχου παλαιότερου προγράμματος με συντονιστές τους Martin HASPELMATH και Uri TADMOR, καρπός του οποίου υπήρξε ο συλλογικός τόμος *Loanwords in the World's Languages: A Comparative Handbook* (Mouton de Gruyter, 2009).
Η συμμετοχή στο πρόγραμμα περιλαμβάνει σε πρώτη φάση τη συγκέντρωση του δάνειου λεξιλογίου μιας γλώσσας (στη συγκεκριμένη περίπτωση της Νέας Ελληνικής) βάσει συγκεκριμένων πινάκων και σημασιολογικών πεδίων, και σε δεύτερη φάση τη συγγραφή μελέτης με θέμα την ιστορία του λεξιλογικού δανεισμού στην υπό εξέταση γλώσσα, προορισμένης να δημοσιευτεί σε συλλογικό τόμο, συνέχεια του προαναφερθέντος.

Λοιπές ακαδημαϊκές δραστηριότητες:

- Μέλος της γενικής συνέλευσης του Τμήματος Φιλολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του ΕΚΠΑ κατά τα ακαδημαϊκά έτη 2007-2008, 2008-2009, 2009-2010.
- Συμμετοχή σε τριμελείς εισηγητικές επιτροπές για κρίσεις μελών ΔΕΠ:
 - Τμήμα Ελληνικής Φιλολογίας του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης (2005).
 - Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (2008).
 - Τμήμα Ελληνικής Φιλολογίας του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης (2009).
 - Τμήμα Ιταλικής Γλώσσας και Φιλολογίας του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (2010).
 - Τμήμα Φιλολογίας Πανεπιστημίου Πατρών (2010).
- Μέλος εξεταστικών επιτροπών – εισηγητής θεμάτων (κατατακτηρίων εξετάσεων, εξετάσεων υποτροφιών, εξετάσεων κληροδοτημάτων κ.λπ.):
 - (α) Κατατακτηρίων Τμήματος Φιλολογίας ΕΚΠΑ (2006-2011).
 - (β) Εξετάσεων υποψηφίων μεταπτυχιακών φοιτητών του Τομέα Γλωσσολογίας του Τμήματος Φιλολογίας του ΕΚΠΑ (2008, 2009, 2010, 2011).
 - (γ) Εξετάσεων υποτροφιών του ΙΚΥ (2007, 2008, 2009, 2010).
 - (δ) Εξετάσεων υποτροφιών από κληροδοτήματα του Πανεπιστημίου Αθηνών (2009, 2010, 2011).
- Υπήρξα μέλος της *Linguistic Society of America*.
- Μέλος της *Indogermanische Gesellschaft* («Ινδοευρωπαϊκή Εταιρεία»), της διεθνούς ενώσεως των ινδοευρωπαϊστών γλωσσολόγων (έδρα: Wiesbaden, Γερμανία).
- Δίμηνη ερευνητική μεταδιδακτορική υποτροφία από το γερμανικό κρατικό ίδρυμα υποτροφιών DAAD (Μάιος-Ιούνιος 1995) για το Πανεπιστήμιο Κολωνίας (Γερμανία). Πραγματοποιήθηκε έρευνα σχετικά με την αλληλεπίδραση αντωνυμικής κλίσης και της κλίσης των ουσιαστικών στις αρχαιότερες ινδοευρωπαϊκές γλώσσες.
- Αξιολογητής προτάσεων μεταδιδακτορικής έρευνας που υποβλήθηκαν για χρηματοδότηση στο ΙΚΥ (2006).
- Αξιολογητής ερευνητικής πρότασης που υπεβλήθη στην Επιτροπή Ερευνών του Πανεπιστημίου Πατρών για χρηματοδότηση στο πλαίσιο του προγράμματος «Καραθεοδωρής» (Ιούλιος 2010).
- Συμμετοχή στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών των ελληνικών σχολείων του εξωτερικού (15.07.2009) με ομιλία με τίτλο «Διάγραμμα της Ιστορίας της Ελληνικής Γλώσσας».

- Κατέθεσα εγγράφως, κατόπιν σχετικού αιτήματος της διεύθυνσης του Κέντρου Ερεύνης Νεοελληνικών Διαλέκτων και Ιδιωμάτων της Ακαδημίας Αθηνών (ΚΕΝΔΙ), σχόλια και παρατηρήσεις επί του νέου Κανονισμού Συντάξεως του Ιστορικού Λεξικού της Νέας Ελληνικής της Ακαδημίας Αθηνών (2012).
- Μέλος της επιστημονικής επιτροπής (κριτής υποβληθεισών περιλήψεων) της 27^{ης} Ετήσιας Συνάντησης Εργασίας (Μάιος 2006) του Τομέα Γλωσσολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.
- Μέλος της επιστημονικής επιτροπής (κριτής υποβληθεισών περιλήψεων) του 10^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου Ελληνικής Γλωσσολογίας, το οποίο πραγματοποιήθηκε στην Κομοτηνή κατά το διάστημα 1-4.9.2011.
- Ανώνυμος κριτής σε ελληνικό (2010) και σε ξένο περιοδικό (2006).

Άλλες δραστηριότητες (δημοσιεύσεις - διαλέξεις – ομιλίες κ.λπ.):

- Τρία λήμματα για την *Ελληνική Εκπαιδευτική Εγκυκλοπαίδεια* της Εκδοτικής Αθηνών: (α) *Ετυμολογία*, (β) *Ινδοευρωπαϊκές Γλώσσες*, (γ) *Υπόστρωμα*.
- Άρθρο με τίτλο *Τη γλώσσα πήραμε ελληνική...με μερικά δάνεια: ποιες λέξεις της τουρκικής σώζονται έως σήμερα και ποιες χάθηκαν*, περιοδικό *Νέμεσις*, τεύχος 57 (Σεπτέμβριος 2005), σελ.60-62.
Αναφορά στο λεξιλογικό δανεισμό από την Τουρκική.
- *Η ανάγκη καταγραφής της ικαριακής διαλέκτου*, στην εξαμηνιαία έκδοση της *Εταιρείας Ικαριακών Μελετών*, φύλλο 4, έτος 3^ο, Ιανουάριος-Ιούνιος 2008, σελ.18.
- «Επισκοπή Ύδρας». Περιοδικό του «Φιλολογικού Συλλόγου 'Παρνασσός», τόμ. ΛΣΤ' (1994), σελ.66-77. Μελέτη σχετικά με την προέλευση του τοπωνυμίου.
- «Οι νεοελληνικές διάλεκτοι». Στον ιστότοπο του *Ομίλου για τη διάδοση της ελληνικής γλώσσας* (www.odeg.gr).
- Ομιλία σε ημερίδα με θέμα τη γλώσσα στο Πνευματικό Κέντρο Σκάλας Λακωνίας στις 20.6.2010. Τίτλος ανακοίνωσης: «Γλωσσικά ιδιώματα και διαλεκτικά φαινόμενα της νότιας Πελοποννήσου».
- Ομιλία με θέμα «Η διαχρονική αξία της ελληνικής γλώσσας» σε εκδήλωση του Φιλολογικού Ομίλου Αγίας Παρασκευής (29.9.2010).
- Ομιλία με θέμα «Χριστιανισμός και Ελληνική Γλώσσα» στα πλαίσια των εορταστικών εκδηλώσεων «Θεομητορικά» στην Ιερά Μητρόπολη Ύδρας (7.8.2011).
- 15.10.2012: Παρουσίαση με τίτλο *Ιστορική διάσταση της γλώσσας: Συγγένεια, μεταβολές, ετυμολογία* στη Στοά του Βιβλίου στο πλαίσιο των κύκλων μαθημάτων του Ελεύθερου Πανεπιστημίου.